

Πηγή: Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (πρόσβαση 14.4.2020)

<https://www.kathimerini.gr/1073514/opinion/epikairothta/politikh/asfaleia-kai-oikonomia-sta-xronia-toy-korwnoiou>

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ*

Ασφάλεια και οικονομία στα χρόνια του κορωνοϊού (12.4.2020)

Το τελευταίο διάστημα η χώρα μας βρέθηκε αντιμέτωπη με δύο εξαιρετικά σοβαρές προκλήσεις για την ασφάλειά της. Στα τέλη Φεβρουαρίου, ενώ διαβάζαμε ότι στην πόλη Γουχάν της «μακρινής» Κίνας ένας νέος ιός είχε κάνει την εμφάνισή του, η χώρα μας δέχθηκε «αιφνίδια, μαζική, οργανωμένη και συντονισμένη πίεση από μετακινήσεις πληθυσμών στα ανατολικά, χερσαία και θαλάσσια, σύνορά της», που ήταν κατευθυνόμενη και υποστηριζόμενη από το επίσημο τουρκικό κράτος. Η Τουρκία, με άλλα λόγια, εξαπέλυσε έναν υβριδικό πόλεμο με όλα του τα χαρακτηριστικά: μη συμβατικές δυνάμεις, επιχειρήσεις επιρροής, διασπορά ψευδών ειδήσεων (fake news) κ.λπ. Σαν να μην έφταναν τα παραπάνω, ενόσω αντιμετωπίζαμε τον πόλεμο αυτό, στις αρχές Μαρτίου έφτασε στη χώρα μας η πανδημία του κορωνοϊού COVID-19, αφού είχε ήδη προκαλέσει όλεθρο στη γειτονική Ιταλία, δημιουργώντας μια νέα και ακόμα σοβαρότερη απειλή.

Η άμεση και αποφασιστική αντίδραση της κυβέρνησης και στις δύο περιπτώσεις έφερε αποτέλεσμα. Ο ασύμμετρος κίνδυνος της μαζικής εισόδου μεταναστών/προσφύγων αποσοβήθηκε (έστω προσωρινά) και η επιδημία του κορωνοϊού δεν εξαπλώθηκε με την ταχύτητα που εξαπλώθηκε στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε., ενώ προκάλεσε πολύ μικρότερο αριθμό απωλειών σε σύγκριση με χώρες που έχουν παρόμοιο πληθυσμό και θεωρητικά πιο πλούσιο σύστημα υγείας. Είναι ενδεικτικό της βαρύτητας των κινδύνων ότι και οι δύο αυτές περιπτώσεις περιγράφονται ως πόλεμοι, και αυτό, όχι κατά τη συνήθη σε πολλές περιπτώσεις υπερβολή. Ο ένας υβριδικός και ο άλλος ολοκληρωτικός, ως απειλή για τη ζωή και την υγεία των Ελλήνων πολιτών, αλλά και για την οικονομία και κατά συνέπεια την κοινωνία στο σύνολό της.

Σε κάθε πόλεμο το κέντρο βάρους είναι η κοινωνική συνοχή. Και στις δύο περιπτώσεις, η ελληνική κοινωνία επέδειξε μεγάλο βαθμό ωριμότητας και συσπείρωσης. Η κυβέρνηση πήρε σωστές και έγκαιρες αποφάσεις, το πολιτικό σύστημα αντέδρασε με πρωτοφανή ωριμότητα και συναίνεση, οι Ενοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας έκαναν με επιτυχία το καθήκον τους επιδεικνύοντας επαγγελματισμό και υψηλό φρόνημα, το υγειονομικό προσωπικό της χώρας δίνει με αυταπάρνηση καθημερινά τη μάχη κατά του ιού και η κοινωνία στήριξε αυτούς που ρίχτηκαν στη διμέτωπη μάχη και κράτησε.

Κάθε πόλεμος όμως, όσο καλά και να διεξαχθεί, έχει κόστος, και το κόστος για τη χώρα, ειδικά σε ό,τι αφορά στην εν εξελίξει μάχη με τον ιό, δεν είναι δυνατόν ακόμα να το υπολογίσουμε. Το σίγουρο είναι πως οικονομικά θα είναι τεράστιο. Επιπλέον, δεν ξέρουμε ποια θα είναι η κατάσταση του διεθνούς οικονομικού συστήματος μετά το τέλος της πανδημίας, όποτε αυτό έρθει. Το πιθανότερο είναι πως μέχρι να ανακάμψει η παγκόσμια οικονομία και να βρεθούν οι νέες ισορροπίες (ή να αποκατασταθούν οι παλιές), από πλευράς ασφάλειας θα βρεθούμε σε ένα περιβάλλον ακόμα πιο ασταθές, φτωχό, απρόβλεπτο κι επικίνδυνο.

Κανείς δεν ξέρει τι αλλαγές θα φέρει η πανδημία στο διεθνές σύστημα και κατά πόσο αυτές θα έχουν μόνιμο χαρακτήρα ή προσωρινό. Αυτό θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια της πανδημίας και το μέγεθος της ζημίας που θα προκαλέσει στην πραγματική οικονομία. Για το αμέσως όμως προσεχές διάστημα, οι μέχρι τώρα ενδείξεις καταδεικνύουν μια ενστικτώδη συσπείρωση και τάση περιχαράκωσης των ηγεσιών, αλλά και των πολιτών, στο κράτος-έθνος. Αυτό είναι κάτι που πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της η Ε.Ε., διότι αν θέλει να διατηρήσει την ύπαρξή της, θα πρέπει να λειτουργήσει και εκείνη ως τέτοιο.

Επιπλέον, οι διάφοροι υπερεθνικοί οργανισμοί, οικονομικοί και ασφάλειας, μπορεί να έχουν τραυματιστεί ανεπανόρθωτα, και ενδέχεται να επικρατήσουν τάσεις απομονωτισμού, με τους ηγέτες των ισχυρών κρατών να εστιάζουν στην ανάταξη των οικονομιών τους και στην ευημερία και ασφάλεια των χωρών τους. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον η επίκληση του δικαίου θα βρίσκει ακόμα μικρότερη ανταπόκριση.

Υπάρχει λοιπόν ο κίνδυνος ενός ακραίου αλλά όχι τελείως απίθανου σεναρίου, με την Αμερική εσωστρεφή και σε κακή κατάσταση, την Ευρωπαϊκή Ένωση με τάσεις διάλυσης, την Τουρκία τραυματισμένη αλλά απρόβλεπτη και επιθετική, και εμάς μόνους μας απέναντί της. Οι μάχες που δώσαμε μπορεί να μην είναι οι τελευταίες και οι συνθήκες την επόμενη φορά μπορεί να είναι χειρότερες.

Ακόμα και αν η πιθανότητα να συμβούν τα παραπάνω είναι μικρή, δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να προετοιμαστούμε για το χειρότερο. Η χώρα μας, πάνω που έβγαινε από μια δεκαετή κρίση, πάνω που ανόρθωνε την οικονομία της και αναπτυσσόταν, βρίσκεται αντιμέτωπη με το βέβαιο πλέον ενδεχόμενο νέας ύφεσης. Είναι φυσικό λοιπόν, η άμεση προτεραιότητα μετά το πέρας της επιδημίας να είναι η οικονομική ανάκαμψη. Η ανάπτυξη της οικονομίας είναι θέμα ζωτικής σημασίας και η ευημερία της χώρας και των πολιτών είναι εθνικός στόχος. Αλλά οικονομική ανάπτυξη χωρίς ασφάλεια δεν μπορεί να υπάρξει.

Αν κάτι έδειξε η πανδημία σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι πως όταν βρισκόμαστε προ του διλήμματος μεταξύ οικονομίας και ασφάλειας, αυτή που επικρατεί είναι η ασφάλεια, και όσες χώρες δεν το κατάλαβαν εγκαίρως πλήρωσαν βαρύ τίμημα. Ο αφορισμός τού «είναι η οικονομία, ηλίθιε» (it's the economy stupid) έγινε ευρέως αποδεκτός ως αυταπόδεικτη αλήθεια, αλλά όταν ο κίνδυνος είναι πολύ μεγάλος, αποδεικνύεται πως «είναι η ασφάλεια, ηλίθιε»...

Στη νέα αυτή κατάσταση, δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να λειτουργούμε όπως συνήθως. Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε πρακτικές και νοοτροπίες δεκαετιών. Είναι απόλυτη ανάγκη να βρούμε τρόπους να οχυρώσουμε την ασφάλειά μας χωρίς να υπονομεύσουμε τις προοπτικές ανάκαμψης της οικονομίας μας. Το βάρος πρέπει να δοθεί στη σωστή αναδιοργάνωση. Οι διαδικασίες εκπόνησης της Δομής Δυνάμεων θα πρέπει να επανεξεταστούν και ίσως να αναθεωρηθούν. Η διάρκεια της στρατιωτικής θητείας να επανεξεταστεί με βάση τα νέα δεδομένα. Θα πρέπει ακόμα να κοιτάξουμε για έξυπνες λύσεις που μας παρέχουν οι νέες τεχνολογίες και να αξιοποιήσουμε στο έπακρο το πολύ αξιόλογο προσωπικό που διαθέτουμε. Να εξυγιάνουμε και να ανορθώσουμε την αμυντική μας βιομηχανία, ώστε αυτή να αποτελέσει έναν πολλαπλασιαστή ισχύος αλλά και μοχλό ανάπτυξης νέων τεχνολογιών. Χρειάζεται, με λίγα λόγια, μια πραγματική «επανάσταση» χωρίς ταμπού και ιερές αγελάδες, τόσο στην οικονομία όσο και στην ασφάλεια.

Στις εξωτερικές μας σχέσεις παραμένουμε πάντα προσηλωμένοι στο διεθνές δίκαιο και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς όσο αυτοί υπάρχουν, αλλά στις σχέσεις μας με τις φίλες

χώρες της περιοχής μας θα πρέπει ίσως να κάνουμε παραδοχές και υπερβάσεις για να συνάψουμε συνθήκες που μας ενισχύουν και να διατηρήσουμε συμμαχίες που μας στηρίζουν.

Τα τελευταία χρόνια, σε κάθε άρθρο ή ανάλυση για την κατάσταση της ασφάλειας, μια συχνά επαναλαμβανόμενη φράση ήταν πως «διανύουμε μια επικίνδυνη περίοδο αστάθειας, ραγδαίων αλλαγών και απρόβλεπτων εξελίξεων» και ότι η χώρα μας, προερχόμενη από μια δεκαετή κρίση, βρίσκεται ενώπιον ενός μεγάλου φάσματος συμβατικών και μη συμβατικών, ουσιαδώς απρόβλεπτων προκλήσεων και κινδύνων. Οι προκλήσεις ήρθαν τελικά και οι κίνδυνοι αντιμετωπίστηκαν ή αντιμετωπίζονται, όμως το μέλλον είναι αβέβαιο και ενδεχομένως εγκυμονεί νέους κινδύνους ή και αναβίωση κάποιων παλαιότερων. Σε κάθε περίπτωση, οφείλουμε να είμαστε προετοιμασμένοι.

* Ο κ. Αλέξανδρος Διακόπουλος είναι αντιναύαρχος ε.α., σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του πρωθυπουργού.